

Folkets kamp för ett giftfritt jordbruk i Argentina

Argentinas främsta exportvara, soja, har inte bara förändrat landet demografiskt. Den har även påverkat hälsan hos både miljö och människor på ett mycket negativt sätt. Men där politikerna fortsatt vända drabbade ryggen har en medborgerlig kamp vaknat. **Text och foto: Emma Larsson, frilansjournalist**

– Monokulturerna har förändrat Argentina, numera hittar du kilometer av död landsbygd där det inte går att odla, säger Eduardo Quispe, från organisationen Malvinas lucha por la vida, och visar mig de sojafält som omgärdar hans bostadsområde en bit utanför Argentinas största stad Cordoba.

Någon vecka tidigare har jag träffat Sergio Federovisky i Buenos Aires för att prata om hur just sojaindustrin har påverkat Argentina. Sergio är en av Argentinas

Sergio Federovisky.

få aktiva journalister inom miljöfrågor och författare av den nyligen utgivna boken *Argentina, de Espaldas a la Ecología* (Argentina vänder ryggen mot ekologin).

– Sojaproduktionen behöver nästan ingen arbetskraft, vad lantbrukare gör är att hyra ut sin mark till storjordbruket för att sedan leva på dessa pengar, säger Sergio.

Inflyttning från landet till de största städernas kåkstäder är en förödande konsekvens. Miljöförstöring en annan.

– Sojaindustrin är enormt lukrativ och tillför dollar till den argentinska ekonomin. Men modellen är otroligt kortsiktig och utarmar jorden på sikt.

I sin bok har Sergio Federovisky ägnat ett kapitel åt den medborgerliga rörelse som det senaste decenniet har blossat upp mot sojaindustrin, politikerna och de stora multinationella företag som står för den här ty-

pen av jordbruk. Två av dessa rörelser finns i utkanten av Cordoba med bara några mils avstånd från varandra.

När Eduardo Quispe och hans grannar fick höra att nordamerikanska Monsanto skulle anlägga ett av världens största plantage för att producera genmodifierade majsfrön ett par kilometer från deras hus föddes organisationen Malvinas lucha por la vida; Malvinas kämpar för livet. När Monsanto dök upp med sina grävskopor för nästan ett år sedan ockuperade organisationen tillsammans med andra aktivister ingången till området. Ockupationslägret, El acampe, växte sig allt större, aktivister från andra delar av Argentina anslöt sig och de lyckades stoppa bygget.

– Varför de ville placera sin majsfabrik just här? Det är perfekt för ett företag som Monsanto att använda marginaliserade områden i ett land som Argentina. Alla vet att vår regering är korrupt, säger Eduardo.

80 procent av invånarna i Las Malvinas var emot bygget av fabriken. Ett argument för var att det skapade många arbetstillfällen.

– Jobb? Är inte människors hälsa viktigare än arbete, frågar sig Eduardo.

Att få en kommentar från Monsanto angående händelsen verkar omöjligt. När jag mailar dem får jag kortfattade meddelanden om att de som kan svara på mina frågor är bortresta. När jag mailar på nytt får jag inget svar alls.

På sin hemsida skriver Monsanto att de är ett företag som verkar för ett hållbart jordbruk och det med hjälp av tekniker som producerar mer mat för att mätta jordens befolkning. För att odla de genmodifierade frön som Monsanto har upfunnit och länge hade patent på används bekämpningsmedlet glyfosat, också kallat för Roundup. Enligt Monsanto är glyfosat ett mildare bekämpningsmedel än många andra, men minst lika effektivt. Med denna teknik odlas stora mängder av en gröda åt gången, år efter år. Effektiviteten i tekniken är att GMO-fröna har manipulerats så att de är resistent mot glyfosaten – som slår ut all annan växtlighet. Det råder delade meningar om hur allvarliga skador glyfosat har på miljö och människa. EU har beslutat att ge tillverkare av glyfosat fram

Fakta

Argentina och soja

De senaste årtiondena har Argentina blivit en av världens främsta exportörer vad gäller soja och industrin är landets viktigaste export. Efter den största ekonomiska krisen i landets historia 2002 blev bland annat sojaindustrin det som fick landet upp på fötter igen. Den största andelen soja går till att mata djur i Europa, USA och Kina. Sojan är genmodifierad och den här typen av jordbruk har trängt undan annan typ av odling. Endast 10 procent av befolkningen bor nu på landsbygden. Övriga GMO-grödor är majs, bomull och raps.

Ockupationslägret som organisationen "Malvinas kämpar för livet" har byggt för att stoppa Monsanto.

till 2015 på sig att bevisa att giftet är harmfult, annars kan det komma att förbjudas inom unionen.

En av de biologer som under många av sina sista år jobbade för att öka omvärldens kunskap om hur glyfosat påverkar människor var Andrés Carrasco, som gick bort i början av 2014.

– Sedan Andrés Carrasco dog är vi få i kampen mot jordbruksgifter i Argentina, skriver Graciela Vizcay Gomez, argentinsk advokat inom miljöbrott och specialist på bekämpningsmedel, till mig i ett mail.

– Det är lögn att glyfosat inte är farligt, säger hon när vi träffas några veckor senare.

– I EU odlar man inte genmodifierat i lika stor utsträckning och därför är intresset att forska i detta litet i Europa.

Raúl Montenegro, forskare, biolog och vinnare av det alternativa nobelpriset 2004 menar att det svåra med att bevisa skadan av glyfosaten är att den sker på lång sikt.

– Du dör inte knall fall. Problemet är de små doserna som kroppen läser av som ett hormon.

– Bevisen hittas hos befolkningen i Argentina, menar Graciela.

År 2002 började några av invånarna i Ituzaingó, ett arbetarklassområde ett par mil från Las Malvinas, reagera på att ovanligt många människor i deras omgivning var sjuka.

– Vi grannar träffades ofta i grönsakshandeln och pratade. Det var där jag började misstänka att något inte stod rätt till, säger Vita Ayllon. ▶

Vita berättar om alla de fall av leukemi som plötsligt fanns i hennes närhet.

– Runt hörnet bodde det en flicka med leukemi, sedan insjuknade en flicka på 3 år en bit bort. Och en granne dog i sjukdomen kort därefter.

Det grannarna spekulerade om i det läget var att det var något fel på vattnet. Att få hälsomyndigheterna att komma och göra några tester var inte lätt och det krävdes att de gick ut i media för att något skulle hända. I samma veva kom de i kontakt med Raúl Montenegro. Tester började göras och det visade sig att det i både vatten och mark fanns höga halter av arsenik, bly och pesticider (bekämpningsmedel).

–Vi hade inte alls förstått att det som gjorde oss sjuka hade något med de fina gröna fålt som låg bara 50 meter bort från våra hus, säger Vita.

–Exakt vad är det egentligen som odlas här? Frågade vi oss. Vi hade aldrig hört talas om Monsanto och vi visste ingenting om modifierade grödor.

De följande åren blev en kamp för att ställa de ansvariga inför rätta. Men fallet blev liggande i skrivbordslådor i flera år. Eftersom det här var Argentinas första rättsfall mot den här typen av miljöbrott var det ingen som vågade eller ville ta tag i det. I Ituzaingó blev situationen samtidigt allt värre. Missfall, cancer och barn som föddes med olika defekter blev vanliga på en befolkning som bara bestod av några tusen invånare.

2004 blev Marcela Anahi Ferreyra gravid och man upptäckte snart att barnet skulle födas med olika defekter.

–Min pojke överlevde inte, han var så illa därän. Samma år föddes flera barn med missbildningar.

Norma Herreras dotter dog i leukemi.

–Sjukdomsåren var enormt svåra. Både jag och min man stod utan arbete, vi var ständigt på sjukhuset.

Några av de mödrar som drabbats mobiliserade sig i gruppen "Las Madres de Ituzaingó".

–Vi har fått höra att vi är galna, att vi hittar på. Att sjukdomarna är genetiska, säger Vita som länge engagerade sig utan att själv vara drabbad – tills ett barnbarn föddes med ett handikapp i benen för några år sedan.

–Min son var uppväxt här och likaså hans

Cecilia Gutierrez.

Raúl Montenegro.

Eduardo Quispe.

Fakta

Glyfosat

Växtodödade medel som används i bland annat Roundup. Medlet absorberas av växten och hindrar den från att bilda nödvändiga proteiner, vilket gör att växten dör. Glyfosat är förbjudet i Sverige sedan 2004, men används inom jordbruket, i parker och trädgårdar i flera länder i övriga Europa och världen.

fru som också tillbringade graviditeten i området.

Det skulle dröja till år 2008 innan någon från myndigheterna tog deras fall på allvar. Och 2009 beslutades det i Cordoba om att besprutning inte fick ske närmare än 500 meter från ett tätbebyggt område. Och besprutade man från ett flygplan inte närmare än 1500 meter. 2012 ställdes några av de ansvariga äntligen inför rätta. En pilot som besprutat och en producent av bekämpningsmedel straffades.

Men kampen i Ituzaingó är långtifrån slut. Mödrarna väntar just nu på att fallet "La Causa Madre" ska tas upp i rätten. Det är den första anmälan som gjordes 2002 och som senare preskriberades på grund att tidsfristen gått ut som nu öppnas igen. Denna gång handlar det om att bevisa ett direkt samband mellan hälsan hos invånarna i Ituzaingó och besprutningarna. Ett fall de hoppas på, men inte är säkra på att vinna. Raúl Montenegro som jobbat med fallen från första början pratar om den mix av bekämpningsmedel som funnits i Ituzaingós jord i årtionden.

–Det handlar inte bara om glyfosat utan om kemikalier som varit förbjudna i Argentina länge men som finns kvar i marken. Och det handlar om den höga arsenikhalten i vattnet. Det här är inte helt okomplicerat. Jag måste vara väldigt nog i mina bevis annars vinner motsidan. De kommer försöka visa på att det här är något genetiskt.

Cecilia Carrizo Sineiro, professor inom forskning i offentlig förvaltning på universitetet i Cordoba, är en annan nyckelperson som alltid varit närvarande i framför allt den juridiska kampen i både Ituzingó och i Las Malvinas. Hon ser stora brister i det juridiska systemet i Argentina vad gäller miljöfrågor.

–Det saknas mycket forskning och det saknas kunniga jurister. I många år fanns det inte heller något miljöskydd för medborgarna, säger hon.

I Ituzaingó är sojafälten sedan flera år tillbaka borta. Jordbruksmarken har blivit hustomter där nya barn leker. Hur höga gifthalterna är där idag vet ingen, då det de senaste åren inte gjorts några tester.

–Jag tror att en del som flyttat hit vet om vad som har hänt men blundar. Tomterna är billiga. Några har flyttat härifrån, men

de flesta av oss vet inte var vi ska ta vägen, det här är vårt hem. Och förmodligen är det försent, vi har de här gifterna i blodet sedan länge, säger Vita.

Inte långt därifrån, i Las Malvinas, vill nu alltså Monsanto anlägga ett av världens största plantage för majsfrön. Men månaderna av ockupation har gett resultat – aktivisterna har blivit lyssnade på och i nuläget är det inte alls säkert att Monsanto någonsin kommer kunna fortsätta. Protesterna har också lett fram till ändringar i provinzens miljölag. Ändringarna i lagen har orsakat många reaktioner och när politikerna röstade igenom dessa drabbade poliser och aktivister samman. Ett tjugotal demonstranter arresterades för att ha uppträtt våldsamt. Aktivisten Eduardo Quispe menar att problemet är att lagen inte har tillkommit på demokratisk väg, att organisationer som deras inte har fått säga sitt.

–Lagen presenterades för oss en halvtimme innan den röstades igenom. Det här ger Monsanto ytterligare en chans att presentera sitt projekt inför myndigheterna i Cordoba, säger han.

Men alla håller inte med om att de nya punkterna i miljölagen i provinsen är till fördel för företagen. Tvärtom, menar vissa, är den ett resultat av just medborgarnas kamp.

–Förändringarna skulle inte ha blivit av om det inte vore för mödrarna i Ituzaingó och invånarna i Las Malvinas, säger professorn Cecilia Carrizo Sineiro och fortsätter:

–Saken är den att en lag är komplicerad, man kan inte ha en lag som säger "förbjud Monsanto punkt slut". Den här kampen är väldigt mångfacetterad, många olika grupper i samhället har deltagit; urfolk, människorättsaktivister, universitetsfolk med flera.

Eduardo Quispe, kollegan Mercedes Cohen och jag tar sällskap till lägret i Las Malvinas.

Där finns nu ett tjugotal aktivister kvar. Ingen av dem vill synas i media med varken namn eller bild. Särskilt senaste tiden har de känt sig orättvist behandlade av argentinska medier som bara fokuserat på våldet från demonstrationerna kring den nya lagen.

Las Madres de Ituzaingó

–Argentinas högermedier, som är allierade med företagen, har ljugit om oss i sina artiklar. De har exempelvis skrivit att vi säljer marijuana till områdets ungdomar vilket är ren och skär lögn, säger en av aktivisterna som är inne på sin tredje månad i lägret.

–Jag stannar här tills Monsanto försvinner.

Raul Montenegro tycker att aktivismen i Las Malvinas generellt har varit bra men att fokuseringen på just Monsanto som den enda fienden ibland blir för stort.

–Visst är Monsanto ett fullt företag som inte sköter sig som de ska. Exempelvis har de haft svårt att visa upp exakt vilka kemikalier de ska använda för att framställa dessa majsfrön. Men det finns flera argentinska företag som verkar inom denna sektor som många aldrig har hört talas om och som klappar händerna när all uppmärksamhet riktas mot Monsanto. Argentina är ledare inom GMO-odling.

–De stora företagens makt över politikerna är ett problem i Argentina. Därför är det viktigt att vi fortsätter kämpa på gator och torg och på demokratisk väg. Här i Argentina och i hela Latinamerika, säger Cecilia Carrizo Sineiro.

När jag hörs med Eduardo via mail i augusti har demonstrationer åter blossat upp i Cordoba. Monsanto är på väg att presentera sitt projekt ytterligare en gång för provinzens politiker. **R**

Förändringarna skulle inte ha blivit av om det inte vore för mödrarna i Ituzaingó och invånarna i Las Malvinas.